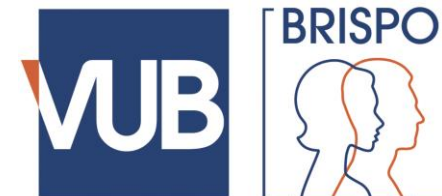

Nieuwe Manieren van Werken en Qualiteit van de Arbeid

Prof. Dr. Christophe Vanroelen

Vrije Universiteit Brussel

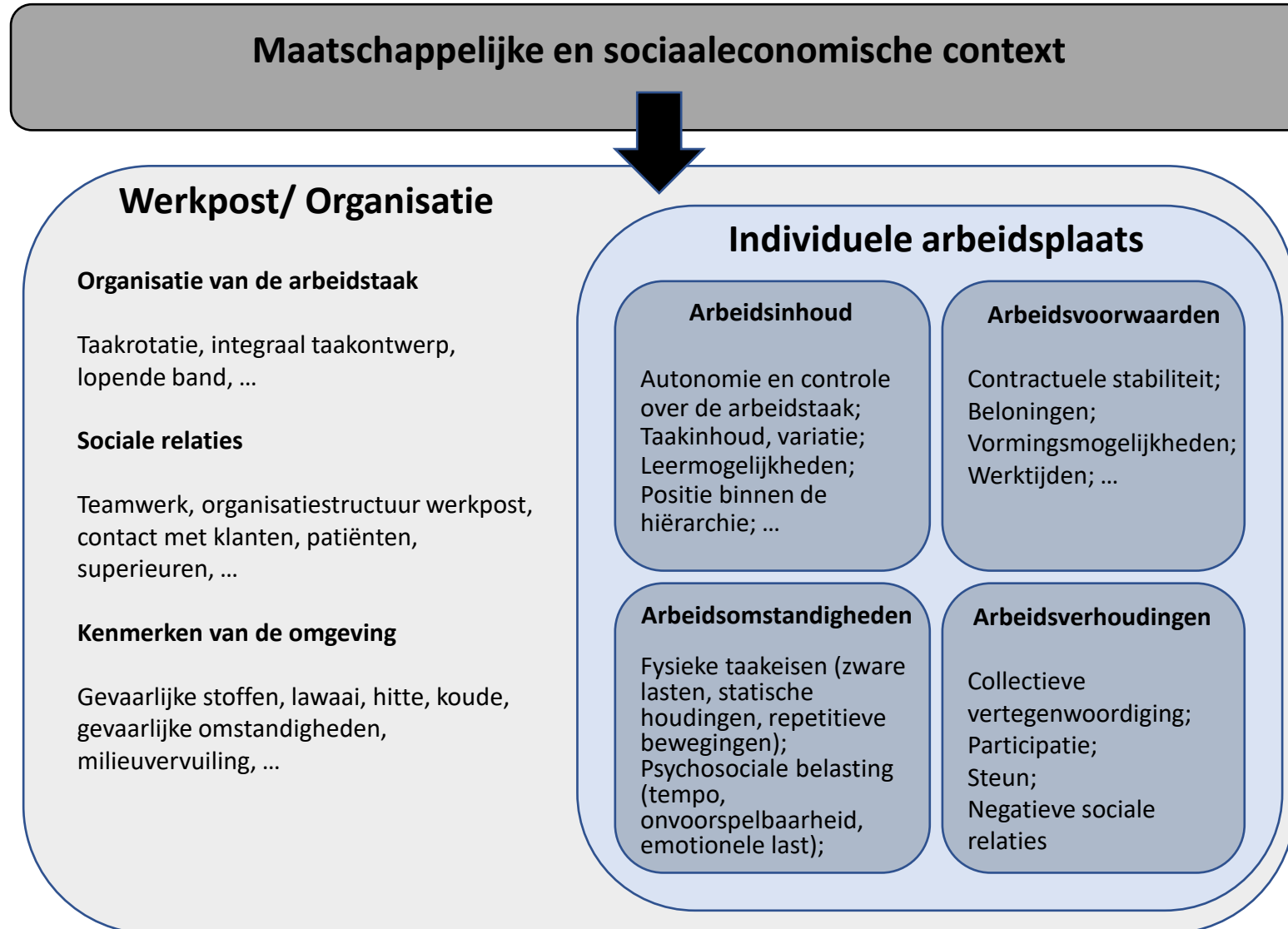

BRUSSELS INSTITUTE
FOR SOCIAL AND
POPULATION STUDIES

Inhoud

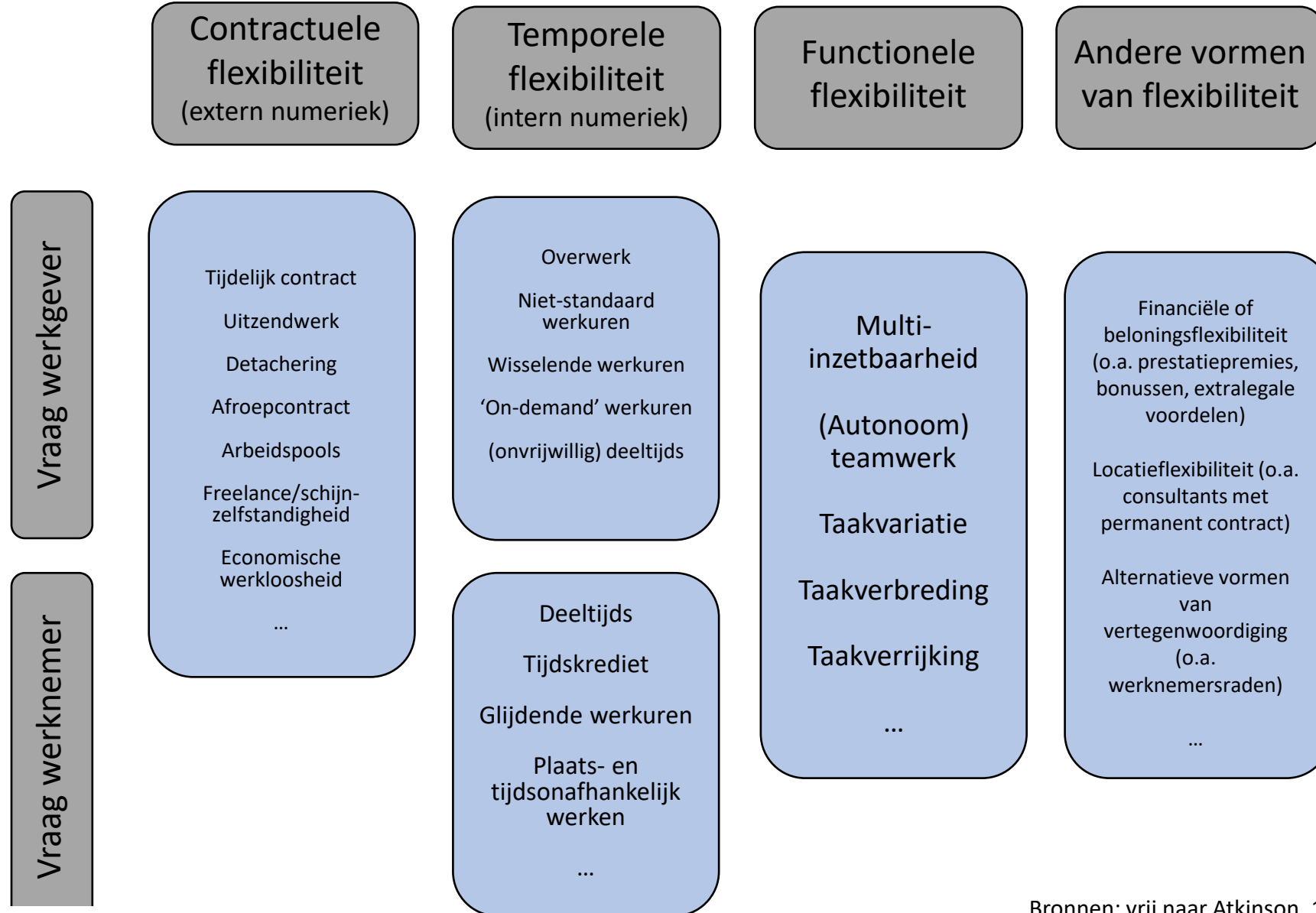
- Wat is arbeidskwaliteit?
- De flexibele arbeidsmarkt
- Hyper-flexibilisering
- Uitdagingen en voordelen van hyper-flexibilisering

Arbeidskwaliteit

Een flexibele arbeidsmarkt?

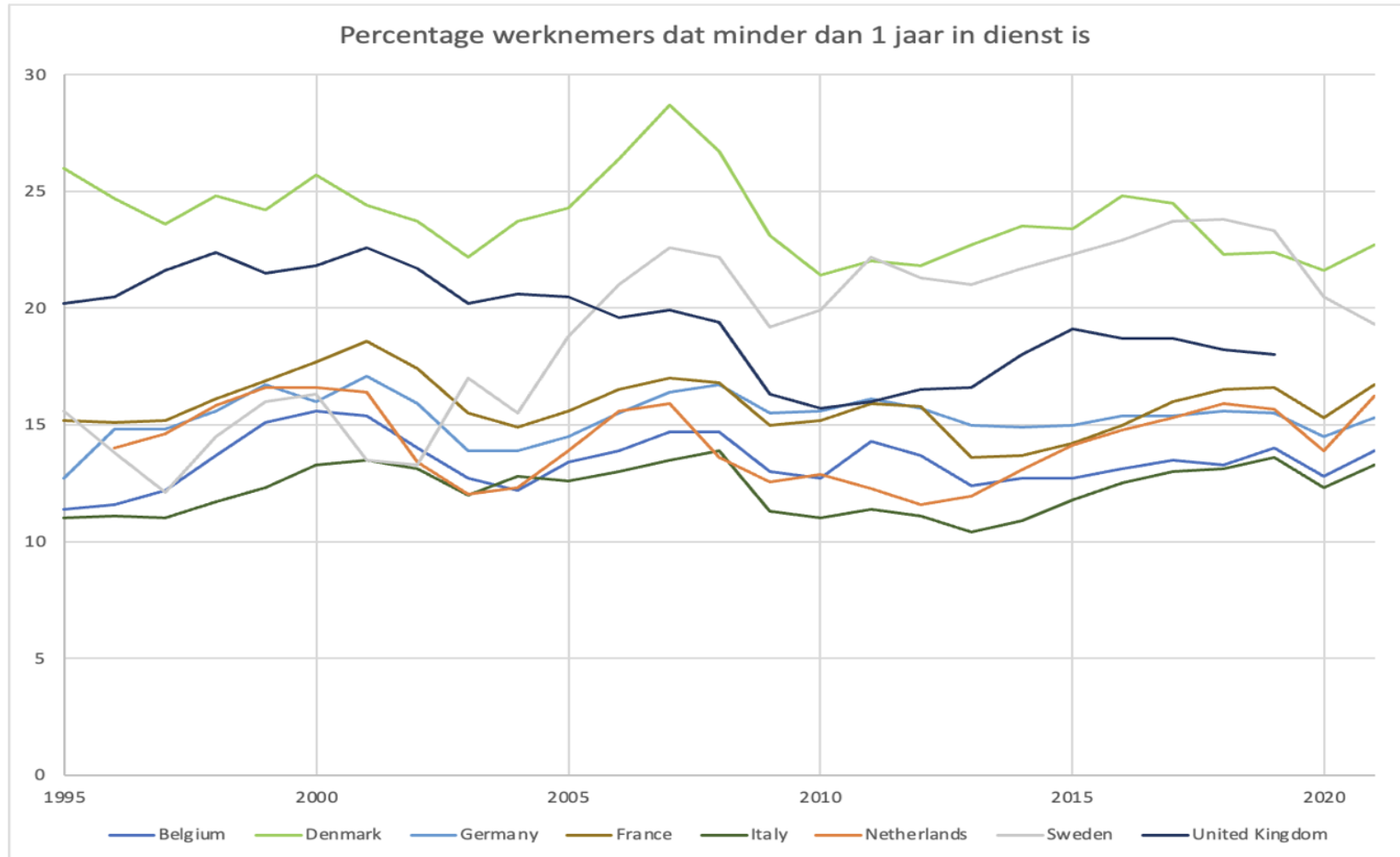
Soorten Flexibiliteit

Bronnen: vrij naar Atkinson, 1984 & Van Hootegem, 2003

Gemiddelde baanduur

Figuur 7.10: Percentage werknemers dat minder dan 1 jaar in dienst is (Bron: de Beer, 2022 - Eurostat)

Hardnekkigheid van de 'Standaard job'

- Het valt wel mee met de erosie van de standaard:
 - In België: 25,6% deeltijds, 9,5% tijdelijk, 2% uitzend, 9,8% overwerk
 - In Brussel: 20,8% deeltijds, 14,6% tijdelijk, 2% uitzend, 12,4% overwerk
 - Socio-demografische verschillen!
 - Vaste voltijdse baan:
 - Mensen zijn niet in toenemende mate 'mobiel' (gemiddelde baanduur)
 - Wel: flexibilisering binnen 'vormelijke standaard-banen'
 - Werktijden
 - Van tijds- naar taakgestuurd
 - Locatieflexibiliteit
 - ...
 - DAAROM: contrast tussen 'vorm' en 'inhoud' van de standaardbaan
- Sprake van 'onderhuidse' 2de flexibiliseringsgolf?

Hyper-flexibilisering (2de golf)?

Vormen van hyper-flexibilisering in België

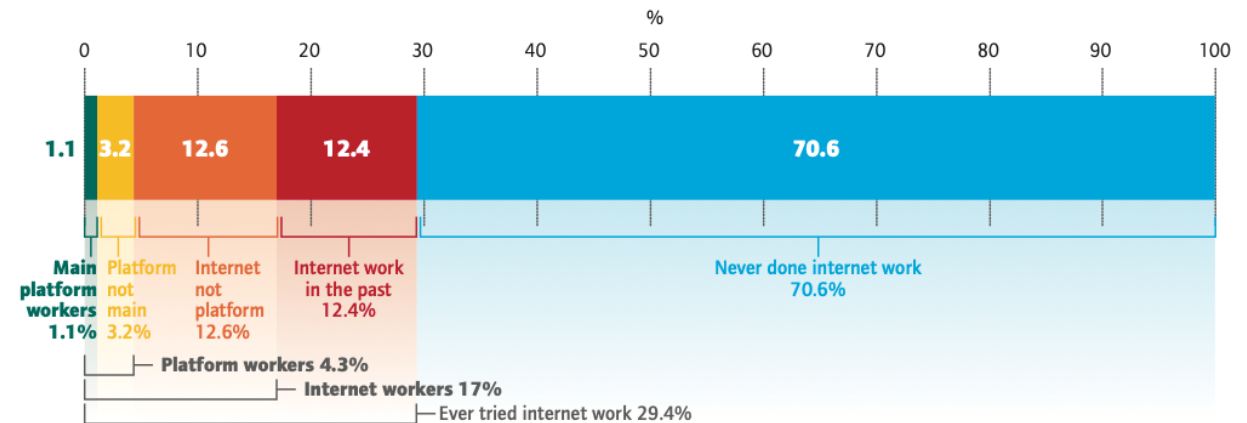
- 'De platformeconomie' ... maar veel meer dan dat:
 - Studentenarbeid
 - Freelance
 - Flexijobs
 - Detachering
 - (Betaald) vrijwilligerswerk
 - ...
- Nieuwe organisatievormen: plaats- en tijdsafhankelijk werk: hybride, volledig van thuis uit, van op afstand, taak-gebaseerd, ...

+ Combinaties

Deeleconomie

- Moeilijk te kwantificeren
- Enkele indicaties:
 - ETUI-studie uit 2022 (niet voor België):
<https://www.etui.org/publications/platform-economy-europe>
 - 1,1% platform hoofdactiviteit
 - 4,3% actief platform
 - 16,9% actief platform/internet

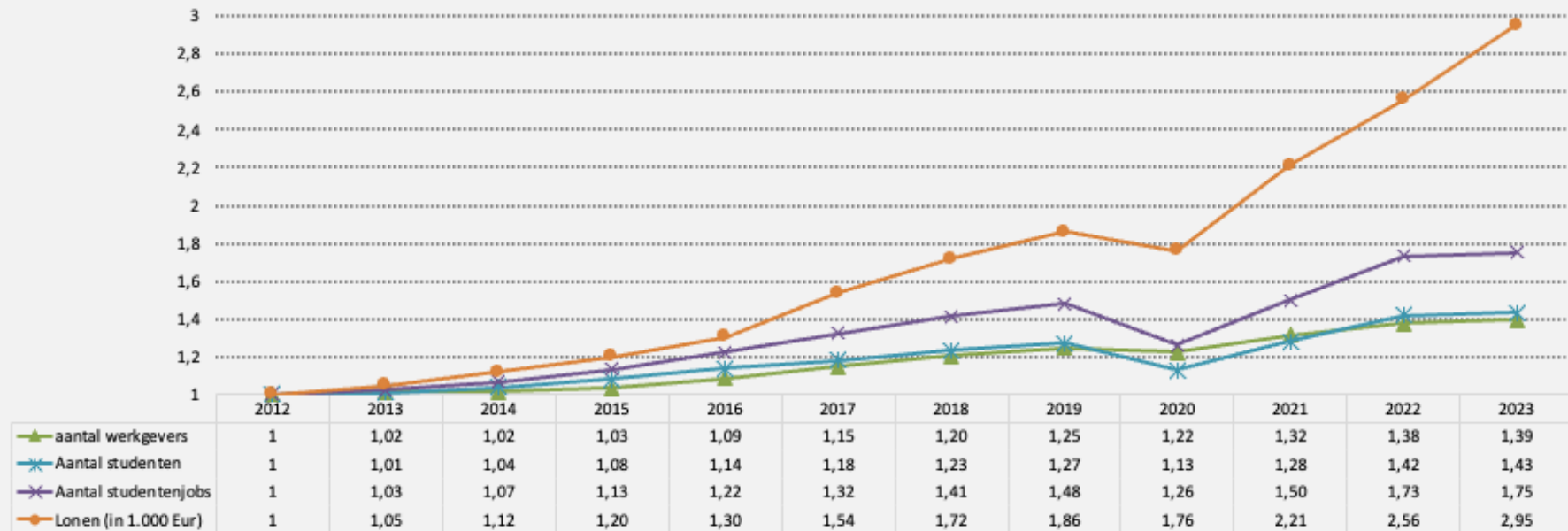
Figure 2 The extent of internet and platform work

- STATBEL – Enquête naar de Arbeidskrachten (2022)
 - <https://statbel.fgov.be/nl/themas/datalab/werken-digitale-platformen#news>
 - 1,1% werkte via een platform het afgelopen jaar, waarvan 77,8% minder dan 20u/maand; 26,6% meer dan een kwart van inkomen

Voorbeeld: studentenarbeid

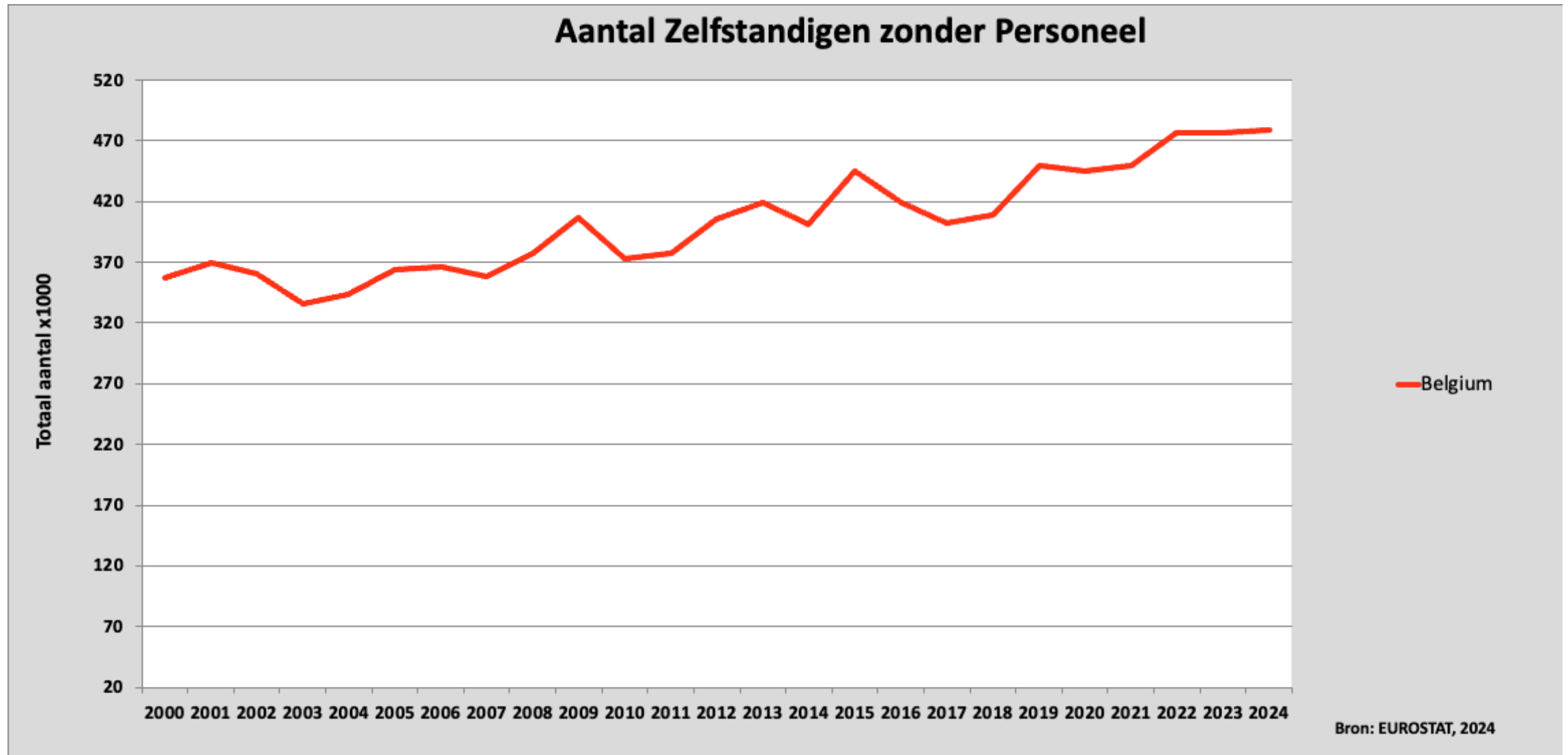
evolutie studentenarbeid (basis is 2012)

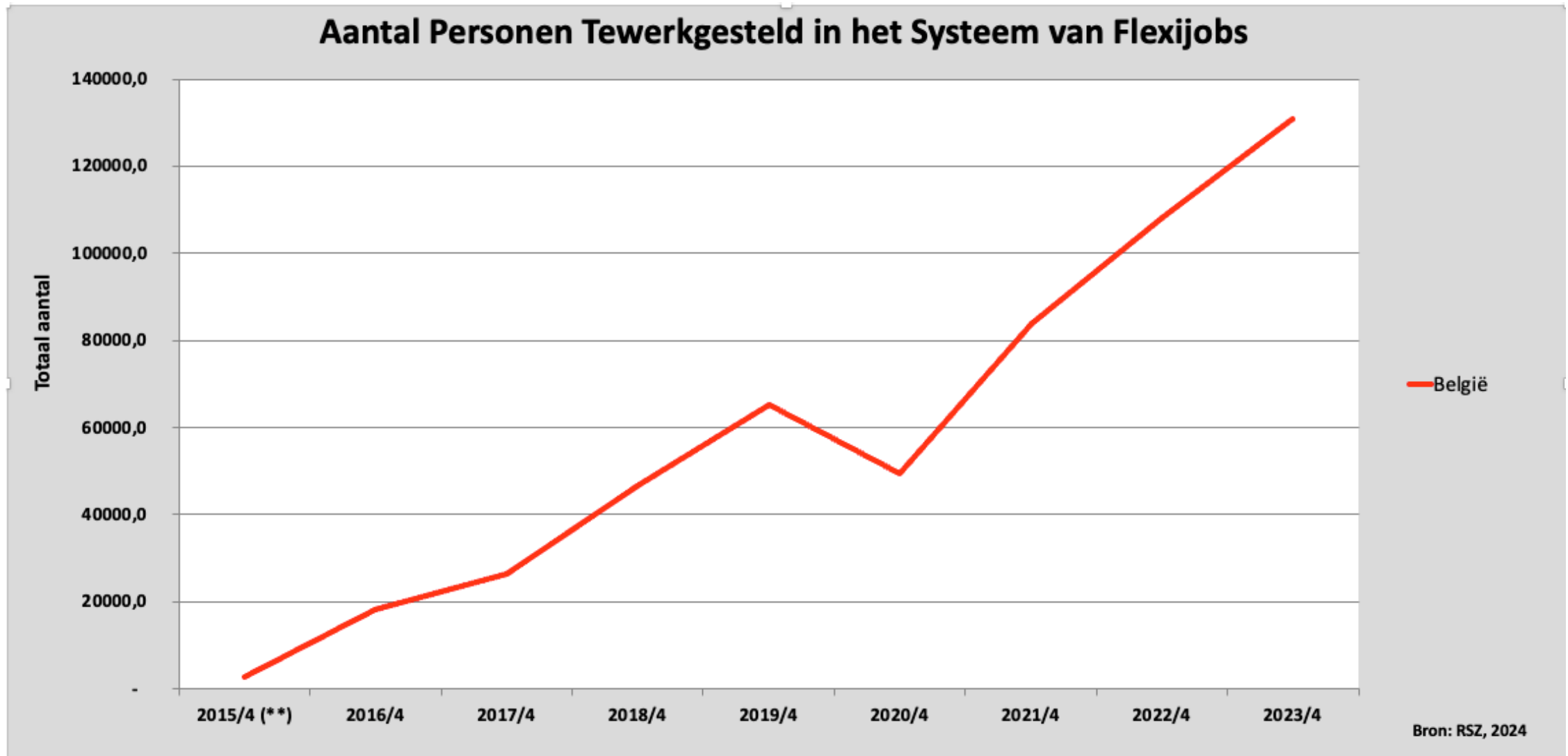
Brussel (2023): 56.933 unieke jobstudenten, 90.172 studentenjobs; 218 milj. euro

Bron: RSZ, 2022; <https://www.rsz.be/stats/jaarstatistieken-over-studentarbeid#data>

Voorbeeld: Zelfstandigen zonder personeel (x1.000)

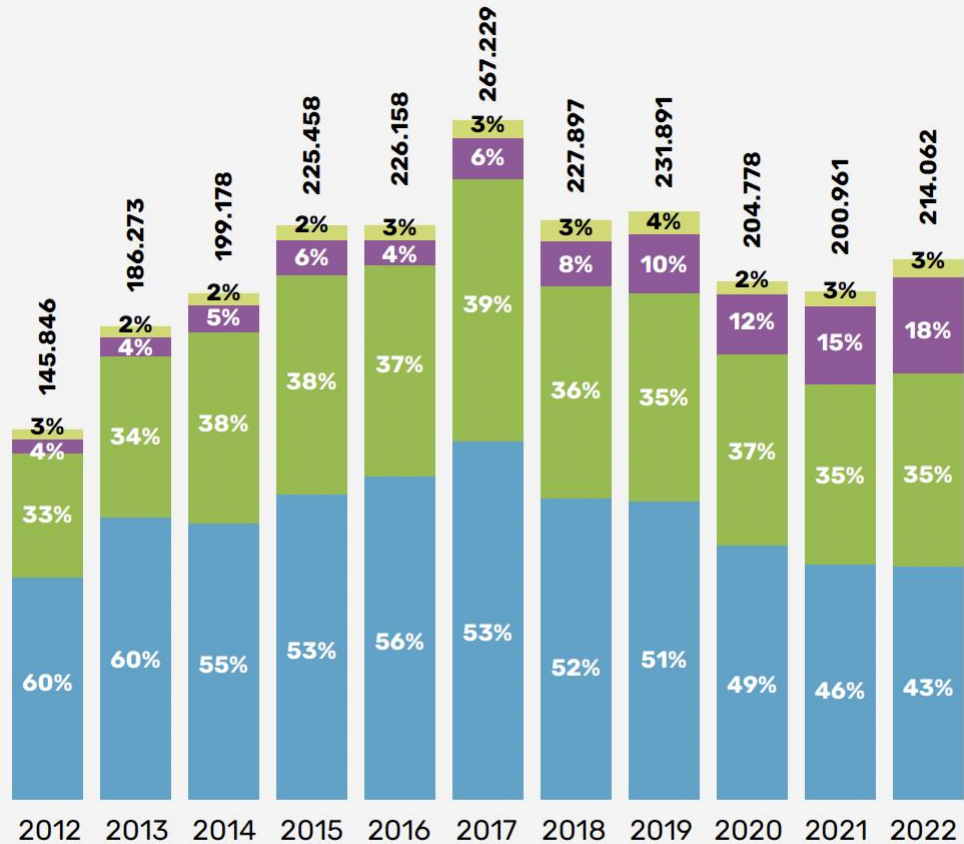
Voorbeeld: Flexijobs

Brussel: 3,5% werkgevers gebruikte flexijob (Vlaanderen 11%; Wallonië 6%)

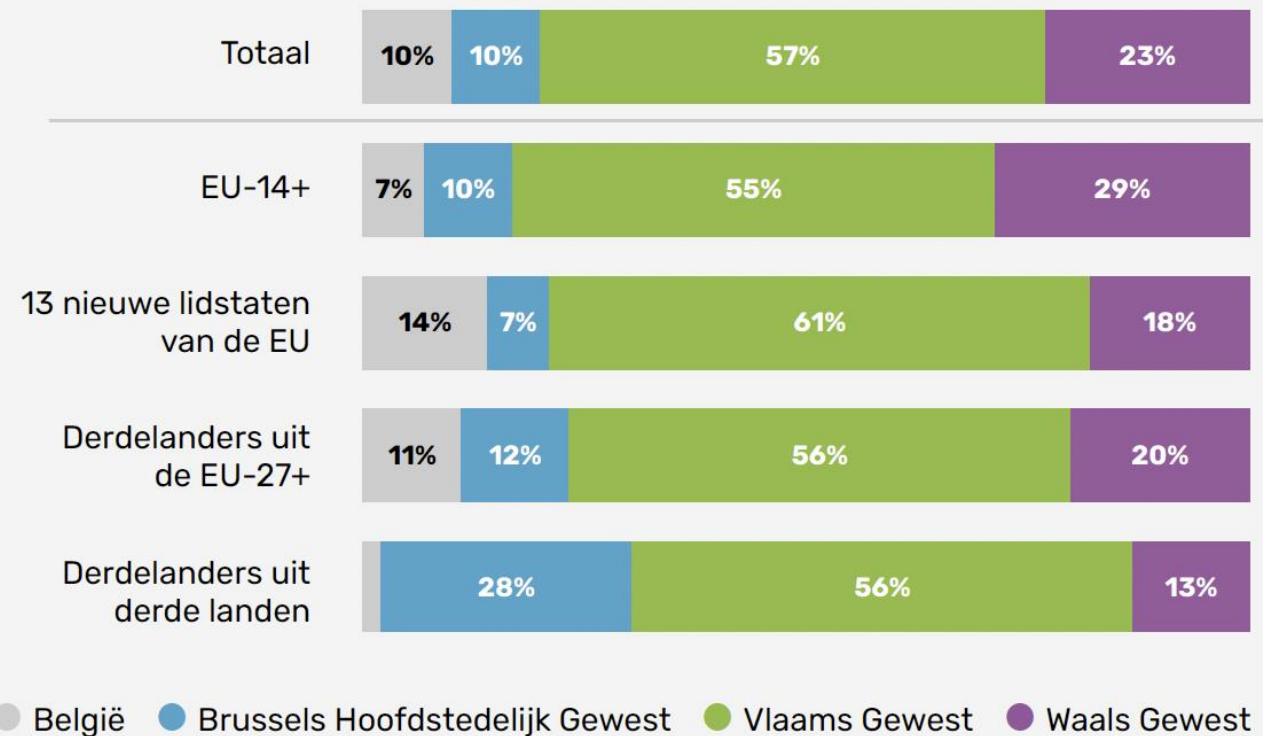
Voorbeeld: Detachering

Unieke gedetacheerde personen naar nationaliteit en vestigingsplaats van de werkgever (voor derdelanders)

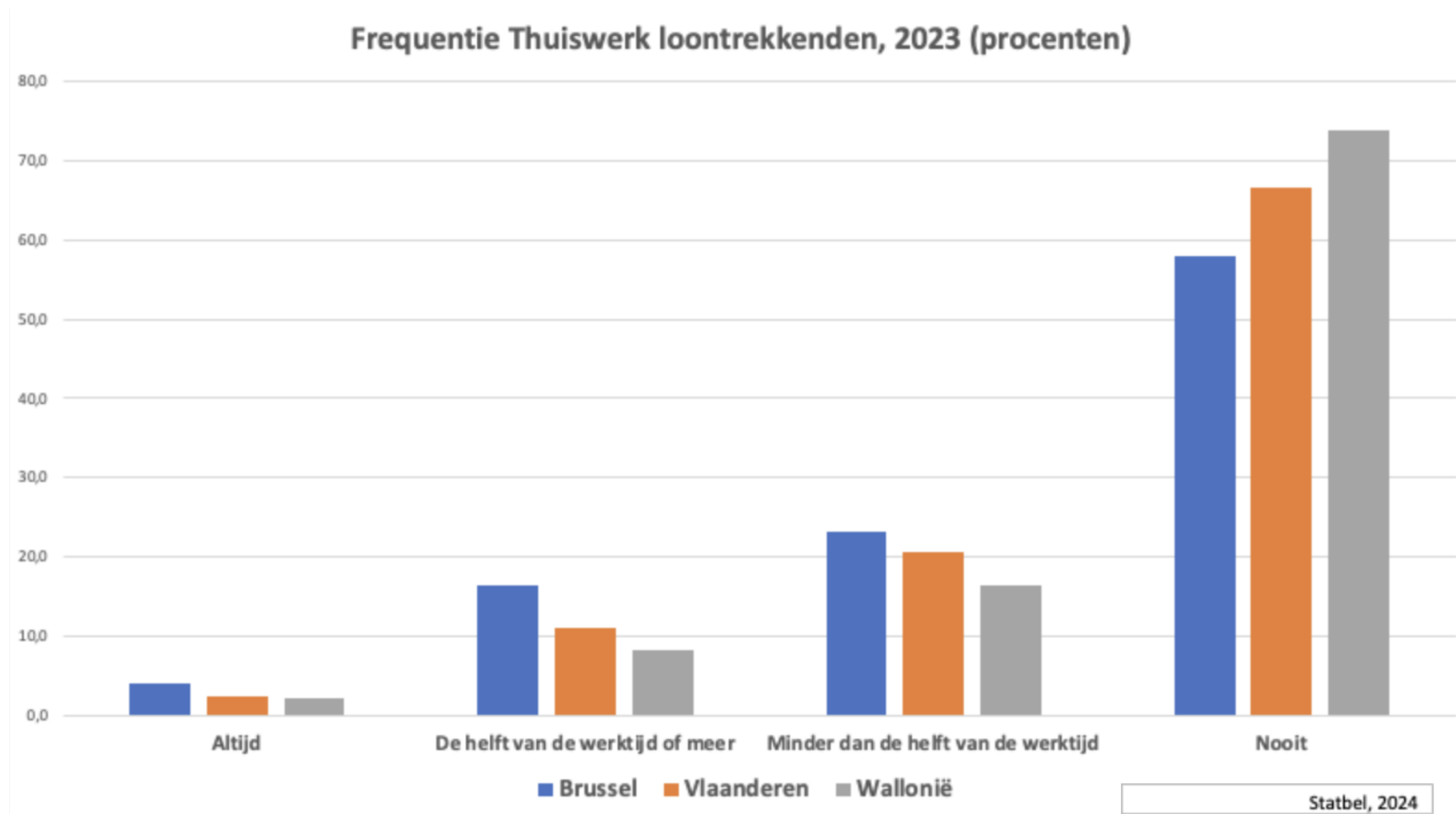
- Derdelanders gezonden uit derde landen
- Derdelanders gezonden uit de EU-27+
- 13 nieuwe lidstaten van de EU
- EU-14+

Verdeling van regio van detacheringsplaats in 2022, totaal en per groep

Bron: Miria, 2023 ([https://www.myria.be/nl/publicaties/migratie-in-cijfers-en-in-rechten-2023#Katern%20“Economische%20migratie,%20vrij%20overkeer%20en%20studenten”](https://www.myria.be/nl/publicaties/migratie-in-cijfers-en-in-rechten-2023#Katern%20%Economische%20migratie,%20vrij%20overkeer%20en%20studenten))

Voorbeeld: Hybride werken

Uitdagingen en Voordelen

Uitdagingen en Voordelen

- De definitie van een ‘baan’, ‘job’, ‘gig’
 - Grijs zone tussen ‘werknemer’, ‘ondernemer’, ‘werkgever’, ... tussen ‘formaliteit’ en ‘informaliteit’
 - ‘Juridische continuïteit’ vs ‘de facto continuïteit’ (reputatie, netwerk, afspraken)
 - Aard van ‘psychologisch contract’ met opdrachtgever/klant (wederzijdse verwachtingen)
- Economische stabiliteit/leefbaarheid
 - Wat is de eenheid van het loon?
 - 1 ‘gig’, 1 platform, 1 soort activiteit, geheel van activiteiten, gezin..?
 - Stabiliteit en voorspelbaarheid van het loon
 - Onbetaald werk – *work for labour*
 - Prospectie, profiel/portfolio, reclame, opleiding
 - Prosumer-werk
 - Het ‘sociaal loon’: sociale bescherming, vakantie, pensioen, ongevallen (verzekering), extralegale voordelen (vb. voor gedetacheerden, ...)

Uitdagingen en Voordelen

- **Vertegenwoordiging en inspraak**
 - Traditionele collectieve vertegenwoordiging botsen op limieten:
 - Wie is de werkgever?
 - Geen eenheid in tijd en locatie (in de stad, online, thuis, ...)?
 - Kleine en zeer kleine onderaannemers
 - Wat is precies het collectief belang?
 - Hoe 'entrepreneurs' / schijnzelfstandigen collectief organiseren?
 - Hoe werknemers in 'fragmentaire jobs' organiseren (studenten, platform, flexijobs, ...)
 - Alternatieve organisatie (rider collectives, peer-support groepen)
- **Definitie van collega's, sociale relaties en ondersteuning**
 - Tendensen van desintegratie en isolatie
 - Gebrek aan vaste werkplek, hybride of online werkplek, weinig informele banden, ...
 - Kleine jobs, studenten, ... → werk(plaats) is geen zingevende entiteit meer
 - 'Concullega's' (riders, freelancers)
 - Uitdaging voor leidinggevende: hoe steun bieden?

Uitdagingen en Voordelen

- Definities van controle, autonomie, hiërarchische lijn
 - *High road*: grote taakdiscretie, resultaatsverbintenis, entrepreneurship
 - Illusie van entrepreneurship? (vb. discours maaltijdkoeriers)
 - *Low road*: nieuwe vormen van micromanagement, algoritmisch management
- Werktijden en flexibiliteit (voor wie?)
 - Notie van 'vrijheid': werk waar en wanneer men wil
 - Combinatiemogelijkheden met 'andere levenssferen' (studie, reizen, ...)
 - Echte vrijheid of valse vrijheid (de opportunitetskost van vrijheid)
 - Digitale evaluatietools als vrijheidsbeperking
 - Ratings, beschikbaarheid, locatiegegevens, ...
 - Druk om op 'moeilijke' uren te werken, grote fluctuatie, hyper-flexibele werktijden, ...
 - Verschil tussen '*necessity*' en '*opportunity based*'
 - 'Grenzeloos' en 'wazig werk' (o.a. thuiswerkers)
 - Bereikbaarheidsdruk (reëel of gepercipieerd)

Uitdagingen en Voordelen

- Preventie, veiligheid en gezondheid op het werk
 - Vastleggen verantwoordelijkheden
 - Wie betaalt bescherming?
 - Wie verantwoordelijk voor blootstellingen, werkmethoden, schendingen regels, ...?
 - Definitie en controle van gezondheidsbeschermingsregels
 - Wat is de definitie van 'blootstelling'?
 - Respecteren van sociale wetten (vb. rond studentenwerk, vrijwilligers)
- Privacy en bescherming van gegevens

Discussie